

Већу Интердисциплинарних студија Универзитета уметности у Београду
Сенату Универзитета уметности у Београду
Б е о г р а д, Косанчићев венац 29

Предмет: Извештај Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације Андрије Филиповића

Комисија за процену и одбрану докторске дисертације Андрије Филиповића *Делезова и Гатарјева теорија уметности*, на састанку одржаном 25. септембра 2014. године предложила је и том приликом усвојила извештај којим се позитивно оцењује докторска дисертација Андрије Филиповића. Извештај комисије садржи: уводно образложење, биографске податке о кандидату, анализу дисертације, критички увид и оцену резултата докторске дисертације, те закључак комисије.

УВОДНО ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Андрија Филиповић је пријавио докторску дисертацију насловљену: *Делезова и Гатарјева теорија уметности*, након што је положио све испите на докторском студијском програму теорије уметности и медија. Докторска дисертација је са предложеним насловом *Делезова и Гатарјева теорија уметности* одобрена на седници Сената Универзитета уметности маја 2012. године. За ментора је постављена др Мирјана Веселиновић Хофман, редовни професор Факултета музичке уметности у Београду, а за коментора др Миодраг Шуваковић, редовни професор Факултета музичке уметности у Београду. Докторска дисертација је завршена и предата септембра 2014. године. Чланови комисије за оцену и одбрану докторске дисертације постављени су одлуком Већа Интердисциплинарних студија Универзитета уметности у Београду 11. септембра 2014: др Мирјана Веселиновић Хофман, редовни професор – ФМУ (ментор), др Миодраг Шуваковић, редовни професор – ФМУ (коментор), др Јован Чекић, редовни професор – Факултет за медије и комуникације Универзитета Сингидунум, др Никола Дедић, доцент – Филозофски факултет Универзитета у Нишу, др Лада Стевановић, научни сарадник, Етнографски Институт САНУ у Београду.

БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Андрија Филиповић је рођен у Нишу 1984. године. Одбранио је дипломски рад на тему *Делез и доживљај електронске музике* на Одсеку за филозофију Филозофског факултета у Нишу 2008. године. Уписао је докторске студије на Студијском програму за теорију уметности и медија на Интердисциплинарним студијама Универзитета уметности у Београду 2009. године. Био је стипендиста Министарства просвете, науке и технолошког развоја 2011–2014. године на пројекту *Идентитети српске музике у светском културном контексту* при Факултету музичке уметности. Био је ангажован у настави на предмету *Примењена естетика* на Факултету музичке уметности у Београду, 2012–2104.

Бави се теоријским, научним радом и превођењем филозофске литературе. Преводи са

енглеског и француског језика.

Андрија Филиповић је објавио 17 научних радова у научним зборницима и часописима са листе Министарства просвете, науке и технолошког развоја. Три текста су објављена у часопису категоризације M24.

1. (2014): Delez, Gatari i marksizam: O materijalnosti umetničkog dela, u: Nikola Dedić i Rade Pantić (prir.), *Marksistička estetika, filozofija i teorija umetnosti nakon 1950*, Beograd, Orion Art. (predato u štampu)
2. (2014): Marksizam i kvir teorija, u: Nikola Dedić i Rade Pantić (prir.), *Marksistička estetika, filozofija i teorija umetnosti nakon 1950*, Beograd, Orion Art. (predato u štampu)
3. (2014): Političnost savremene instalacije, *Kultura*, 144. (predato u štampu)
4. (2014): *Human, all too human: 'Bare' repetition and the organism in minimal music*, *New Sound: International Magazine for Music*, 44. (predato u štampu)
5. (2012): Intimizam u muzici i građanska ideologija, u: Miško Šuvaković (prir.), *Istorija umetnosti u Srbiji XX vek: Moderna i modernizam (1878–1941)*, Orion Art, Beograd (u pripremi)
6. (2012): Konstrukcija nacije u prvim filmovima na području Srbije, u: Miško Šuvaković (prir.), *Istorija umetnosti u Srbiji XX vek: Moderna i modernizam (1878–1941)*, Orion Art, Beograd (u pripremi)
7. (2012): Buka i noise: Mikropolitika zvuka u svakodnevnom životu, *Novi zvuk*, br. 39 (u pripremi)
8. (2012), Političnost savremene instalacije: Od eksteriornosti ka spolja i „nazad”, u: Andrija Filipović (prir.), *Umetnost i/ili politika*, Karpos, Loznica (u pripremi); čitano na Trećem programu Radio Beograda, 22–24. 9. 2011.
9. (2012): O materijalnosti umetničkog dela, u: Andrija Filipović (prir.), *Delez i umetnost*, Službeni glasnik, Beograd (u pripremi)
10. (2012): Afektivna upotreba muzike u proizvodnji jugoslovenskog subjekta, u: Miško Šuvaković (prir.), *Istorija umetnosti u Srbiji XX vek: Realizmi i modernizmi oko „Hladnog rata“ (1939–1989)*, Orion Art, Beograd (u pripremi)
11. (2012): Istorija umetnosti u uslovima transcendentnog empirizma, u: Miško Šuvaković (prir.), *Fascinacije teorijom 3* (u pripremi)
12. (2012): Konstrukcija i destrukcija linearne seksualnosti u filmovima Brusa LaBrusa, *QT: Časopis za kvir teoriju i kulturu*, br. 8-9 (u pripremi)
13. (2012): Melodramska struktura antiprajd diskursa: Konstrukcija hipermaskulosti i kontingentnost prinudne heteroseksualnosti, *ProFemina*, br. 54 (u pripremi)
14. (2012): Novomedijske umetničke prakse i ontologija novih životnih formi, *AM: Časopis za studije umetnosti i medija*, br. 1 (u pripremi)
15. (2011): O rizomu: Zašto Stelarc jeste rizom a internet nije, u: Kristina Bojanović (prir.), *Slike mišljenja Žila Deleza*, Društvo filozofa Crne Gore, Nikšić, str. 335–358; čitano na Trećem programu Radio Beograda, 14–16. 4. 2011.
16. (2010): Delez, queer i horor film: Politika temporalnosti u proizvodima popularne kulture, *QT: Časopis za kvir teoriju i kulturu*, br. 3-4, str. 337–357.
17. (2010): *Kratki rezovi*: Prostor i vreme dosade u fotografijama Andree Palašti, *Katalog galerije ArtGet*, godina IX sveska br. 5, str. 2.

Кандидат је објавио 33 превода теоријске и филозофске литературе:

1. (2012): Rolan Bart, *Mitologije*, Karpos, Loznica (u pripremi)

2. (2012): Mišel Fuko, „Borba za devičanstvo”, u: Mišel Fuko, *Spisi o antici i ranom hrišćanstvu*, Karpos, Loznica (u pripremi)
3. (2012): Stiven Zepke, „Delez, Gatari i savremena umetnost”, u: Andrija Filipović (prir.), *Delez i umetnost*, Službeni glasnik, Beograd (u pripremi)
4. (2012): Džon Rajhman, „Portret Delez-Fukoa za savremenu umetnost”, u: Andrija Filipović (prir.), *Delez i umetnost*, Službeni glasnik, Beograd (u pripremi)
5. (2012): Sajmon O'Saliven, „Od mucanja i posrtanja do dijagrama: Delez, Bejkon i savremena umetnička praksa”, u: Andrija Filipović (prir.), *Delez i umetnost*, Službeni glasnik, Beograd (u pripremi)
6. (2012): Kler Kolbruk, „Lepota kao obećanje sreće: Otpad i sadašnjost”, u: Andrija Filipović (prir.), *Delez i umetnost*, Službeni glasnik, Beograd (u pripremi)
7. (2012): Žil Delez, „Šta je čin stvaranja?”, u: Andrija Filipović (prir.), *Delez i umetnost*, Službeni glasnik, Beograd (u pripremi)
8. (2012): Žil Delez, „Zauzeti bez brojanja: Bulez, Prust i vreme”, u: Andrija Filipović (prir.), *Delez i umetnost*, Službeni glasnik, Beograd (u pripremi)
9. (2012): Žil Delez, „Mozak je ekran”, u: Andrija Filipović (prir.), *Delez i umetnost*, Službeni glasnik, Beograd (u pripremi)
10. (2012): Žil Delez, „Slika raspaljuje pisanje”, u: Andrija Filipović (prir.), *Delez i umetnost*, Službeni glasnik, Beograd (u pripremi)
11. (2012): Žil Delez, „Učiniti čujnim nečujne sile”, u: Andrija Filipović (prir.), *Delez i umetnost*, Službeni glasnik, Beograd (u pripremi)
12. (2012): Žil Delez, „Hladno i toplo”, u: Andrija Filipović (prir.), *Delez i umetnost*, Službeni glasnik, Beograd (u pripremi)
13. (2012): Vilijem Haver, „Veoma loše beskonačnosti: Queer čast i pornografski život”, *QT: Časopis za kvir teoriju i kulturu*, 8-9 (u pripremi)
14. (2012): Gi Okengem, „Sramni, perverzni, ljudi”, *QT: Časopis za kvir teoriju i kulturu*, 8-9 (u pripremi)
15. (2012): Mišel Fuko, „Psihijatrijska moć”, *QT: Časopis za kvir teoriju i kulturu*, 8-9 (u pripremi)
16. (2012): Alan Sinfield, „Lezbejske i gej taksonomije”, *QT: Časopis za kvir teoriju i kulturu*, 8-9 (u pripremi)
17. (2012): Marta Smolinovska, „alien city: Grad u toku”, *AM: Časopis za studije umetnosti i medija*, broj 1 (u pripremi)
18. (2012): Rolan Bart, „Pisac na odmoru”, *Letopis Matice srpske* (u pripremi)
19. (2011): Noam Čomski i Mišel Fuko, *O ljudskoj prirodi: Pravda protiv moći*, Karpos, Loznica.
20. (2011): Tim Din, „Lakan i kvir teorija”, *QT: Časopis za kvir teoriju i kulturu*, 7, str. 37–55.
21. (2011): Dilan Evans, „Šesnaest pojmova Lakanove psihoanalize”, *QT: Časopis za kvir teoriju i kulturu*, 7, str. 88–126.
22. (2011): Žil Delez, „Želja i zadovoljstvo”, *QT: Časopis za kvir teoriju i kulturu*, 5-6, str. 52–62.
23. (2011): Mišel Fuko, „Ne kralju seksu”, *QT: Časopis za kvir teoriju i kulturu*, 5-6, str. 177–191.
24. (2011): Mišel Fuko, „Ispovest puti”, *QT: Časopis za kvir teoriju i kulturu*, 5-6, str. 202–234.
25. (2011): Mišel Fuko, „Seks, moć i politika identiteta”, *QT: Časopis za kvir teoriju i kulturu*, 5-6, str. 235–245.
26. (2011): Žil Delez, „Nomadsko mišljenje”, u: Kristina Bojanović (prir.), *Slike mišljenja Žila Deleza*, Društvo filozofa Crne Gore, Nikšić, 2011, str. 15–24.
27. (2010): Žil Delez, *Pregovori, 1972–1990*, Karpos, Loznica.
28. (2010): Denis Altman, „Krivica i internalizovanje opresije”, *QT: Časopis za kvir teoriju i kulturu*, 1-2, str. 17–25.
29. (2010): Serž Lekler, „Seksualnost je činjenica diskursa”, *QT: Časopis za kvir teoriju i kulturu*, 1-2, str. 52–64.

30. (2010): Mišel Fuko, „Pisanje o sebi”, *Polja: Časopis za književnost i teoriju*, 463, str. 44–54.
31. (2010): Mišel Fuko, „Tehnologije sopstva“, *Polja: Časopis za književnost i teoriju*, 463, str. 70–87.
32. (2009): Luj Altiser, *Ideologija i državni ideološki aparati*, Karpos, Loznica.
33. (2009): Philippe Roger, „Društvo pripitomljuje ljubavnika kroz ljubavnu priču”, *Zlatna greda*, 89, str. 50–54; preštampano u: *Koraci*, 9-12, 2011, str. 86–99.

Био је учесник на конференцијама:

- *McLuhan/Media Studies and Contemporary Cultural Theory* на Shaanxi Normal University, Xi'an, Кина са излагањем „Digital and the problem of human”, 19–23. септембра 2014.
- 12. интернационална конференција Катедре за музикологију Факултета музичке уметности у Београду *Musical Practices: Continuities and Transitions* са излагањем „People to Come: Utopia and Chronopolitics in Popular Music”, 23-26, април 2014.
- *The Conference on Key Questions and Strategies in the Field of Contemporary Aesthetics and Theory of Art*, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Slovenia, 8–11. новембар 2011.

Члан је Управног одбора *Друштва за естетику архитектуре и визуелних уметности*, од 2012.

Члан је секретаријата часописа *АМ: Часопис за студије уметности и медија*, од 2011.

На основу показаног може се закључити да је Андрија Филиповић као млади научник остварио изузетне научне резултате који се могу вредновати по највишим међународним стандардима.

АНАЛИЗА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација Андрије Филиповића *Делезова и Гатаријева теорија уметности* обима је од 270 страна. Писана је фонтом Times New Roman 12. Дисертација је компонована у пет делова (стр. 5–250) са апстрактном на српском и енглеском језику, кључним речима, библиографијом (стр. 251–266), биографским и библиографским подацима кандидата (стр. 268–270).

Докторска дисертација Андрије Филиповића *Делезова и Гатаријева теорија уметности* заснива се на експлицитно и недвосмислено постављеном концепту реонтологизације уметности на темељу теоријских потенцијала појмова разлике и догађаја. Филиповић у разрађеном облику поставља следеће проблеме као централне за своја истраживања: „Кључна питања која овај рад поставља и проблеми око којих се креће гласе: на каквим темељима треба размишљати о односу између уметности и друштва данас? Како је могућа уметност данас у условима (релативне) иманенције капитализма? Да ли и каква уметност може да пружи отпор? Да ли је отпор ваљани термин за опис уметничких и културалних пракси у условима савремености? И на крају, како и где наћи потенцијалности за стварање линија бега?“ (стр. 6)

Дисертацијом се презентују три нивоа области истраживања:

- 1) филозофски оријентисана тумачења појмова разлика и догађај у постхајдегеровској теорији, пре свега, у делима Жака Дерида и Жила Делеза & Феликса Гатарија;
 - 2) филозофско-теоријске расправе саучествовања и постајања, сагласно делезовско гатаријевским расправама, у уметности и култури;
- филозофско-теоријске расправе о музици у распону од улоге музике у производњи субјекта до постхуманистичке етичко-естетичке парадигме музике.

Ова три нивоа истраживања груписана су око проблема реонтологизације која се може предочити следећим конструктом. *Уметнички склоп* је појам за оно што постаје путем трансиндивидуације, дакле за оно мноштво сингуларних сила које се превијају да би створиле појединачно уметничко дело. Уметнички склоп омогућава опис начина на које дело ступа у односе са флуксевима културе и друштва. Такође, омогућава прецизнију анализу преплетености уметничког склопа и друштва, те поставља захтев за реполитизацијом уметности у доба савремености, на основу Делезове и Гатаријеве онтологије *разлике* и *догађаја*.

Уводни део дисертације „Увод” (стр. 5–12) је ауторефлексивна контекстуализација и хронолошка идентификација теоријских приступа појмовима разлике и догађаја у односу на филозофске дискурсе и у односу на уметничке идентитете. Кандидат на прецизан начин дефинише појмове догађаја и разлике у односу на поставке Делеза и Гатарија. Као дијалошку карактеризацију своје расправе узима дискусије француског филозофа Жака Дерида. Тиме успоставља опсег своје расправе између улоге појмовног тумачења догађаја, разлике и значења у општем смислу и у односу на теоријско дело о савременој уметности Дејвида Џоселита. Критичка расправа о појмовима и референтима тих појмова, као што су постајање и саучествовање, омогућило му је да истраживање и расправе помери ка анализи друштвених оквира, функција и ефеката савремене – интердисциплинарно постављене – уметности. Опредељење за студије случаја расправљане током дисертације, било је условљено гледиштима Делеза и Гатарија, те амбицијом да анализира различите модалитете саучествовања и постајања у уметности и култури, и расправља о њима. Његов приступ студијама случаја је изразито интердисциплинаран и тиме дозвољава упоредне дискусије уметности инсталација, звука, музике, филма, односно, културе.

Први део дисертације, *Разлика и догађај* (стр. 13–97), компонован је у четири поглавља: „(Пост)хајдегеровски хоризонт питања разлике и догађаја” (стр. 14–21), „*Différance* и разлика по себи (*different/ciation*)” (стр. 22–56), „Догађај” (стр. 57–74) и „Трансиндивидуација уметничког склопа” (стр. 75–97). **Прво поглавље** првог дела уводи могућности и актуелизације онтолошког мишљења у општем смислу и у смислу онтологије уметности после филозофије Мартина Хајдегера. Кандидат, тиме, намеру извођења реонтологизације уметности поставља на основу *хајдегеровске филозофије*. При томе он није *правоверни хајдегеријанац*, већ његов приступ Хајдегеровој фундаменталној онтологији произлази из, такозване, француске рецепције Хајдегера. Што значи да Филиповић из читања расправа Мартина Хајдегера са становишта теорије разлике и догађаја (Делеза и Гатарија, те њихових следбеника) поставља битне модификације Хајдегеровог мишљења и разумевања постојања реорганизацијом појмова догађај и разлика: „Делез, пак, радикализујући питање разлике која лежи иза разлике између бивствовања и бивствујућих, уклања и последње остатке антропоцентризма путем разлике по себи и монистичког трансценденталног емпиризма” (стр. 21). **Друго поглавље** првог дела, „*Différance* и разлика по себи (*different/ciation*)”, започиње истицањем разлике коју у *француској рецепцији* Хајдегера остварују Делез и Дерида: „Али је и подједнако јасно да су Делез и Дерида одвели Хајдегеров онтолошки пројект у различите

смерове: Делезова онтологија настоји да развије иманентну онтологију разлике у оквирима трансценденталног емпиризма, док Деридина деконструкција функционише на основу формалне структуре *différance*. Дивергентне онтолошке путање Дерида и Делеза очитују се у односу према метафизици и онтологији, као и у употреби различитих појмова разлике” (стр. 22). Филиповић је у овом поглављу на изузетно инструктиван и аутентичан начин разрадио појам-конструкт који је увео Жак Дерида у расправама о разлици, а то је *différance*. Видети, на пример, типологију карактеризација појма *différance*: ”... разлика као темпорализација, разлика као опросторивање, разлика као знаковна диференцијалност, разлика као онтичко-онтолошка разлика и разлика која лежи изван те разлике, и тако даље. Листа ових хетерогених врсти разлика је, из структуралних разлога, отворена због тога што је сваки од термина специфичан за одређени дискурс” (стр. 35). Према Деридином концепту *différance* разматран је и Делезов концепт разлике како је постављен у књизи *Разлика и понављање*. Поента овог захвата је да укаже да Делезов концепт разлике избегава одређења помоћу замисли идентитета и представе, а то значи без посредника. У **трећем поглављу** првог дела разматра се појам догађаја. Догађај се третира током дуге историје модерне филозофије 20. века од Дерида, Левинаса, Фукоа и Делеза, преко Хајдегера, Хусерла и Канта, до Ничеа и Спинозе. Хајдегер се ту види као кључни носилац интересовања за филозофску теорију о догађају. Кандидат развија ове контраверзне везе између различитих реинтерпретација појма догађај на детаљан и пажљив начин, избегавајући стриктно и језичку и интенционалистичку перспективу: „Догађај се никада не догађа осим као оно што се очекује. Кад би се позиције заостриле, могло би се рећи да Дерида остаје искључиво на дискурзивном нивоу (упркос доцнијем бављењу политичким питањима као што је демократија), док Делез и Гатари својом онтологијом обухватају и дискурзивно и извандискурзивно” (стр. 73–74). Филиповић у **четвртном поглављу** првог дела, „Трансиндивидуација уметничког склопа”, поставља и разрађује на аналитичко-синтетички начин проблеме повезане са дефинисањем Делезовог и Гатаријевог појма „уметнички склоп” као узорка који се мора реонтологизовати, а то значи предочити новоконструисаном онтологијом: „Циљ је био изумети онтологију која би се заснивала на унивокности бивствовања, али на такав начин да се унивокност бивствовања непосредно односи на разлику” (стр. 76). Ефекат те суштинске и, свакако, оперативне разлике примењен је на концепт савремене уметности – на пример, по гледишту америчког теоретичара уметности Тери Смита и Дејвида Џоселита.

Други део дисертације, *Саучесништво и постајање у уметности и култури* (стр. 98–180), компонован је у четири поглавља: „О ризому” (стр. 99–122), „Политичност савремене инсталације” (стр. 123–135), „Филмска слика и филмска музика у конструкцији нације” (стр. 136–151) и „Моларно и молекуларно у простору културе и уметности” (стр. 152–180). Други део дисертације се може разумети двоструко: у примарном смислу као примена филозофско теоријских расправа из првог дела дисертације на изабране студије случаја, али и у сложенијем смислу као развијање конкретне филозофије и теорије уметности повезане са проблемима савремених појава у свету уметности. **Прво поглавље** другог дела односи се на Делезов и Гатаријев појам *ризом* који је постављен у њиховој књизи *Хиљаду платоа*. Филиповић систематично примењује теорију ризома на интерпретације мрежних компјутерских протокола од интернета до хипертекста. Даље се у расправи бави тумачењем дигиталне фотографије (Патриша Пичинини), сајбер перформанса (Стеларк, Орлан) или живиликих продукција (Мекормак). **Друго поглавље** другог дела односи се на теоретизације инсталације као постмедијског модалитета савремене уметности. С једне стране, реч је о извођењу појма инсталације, а са друге стране, о критичком разумевању статуса и функција инсталације у савременој уметности. Посебно је битна расправа појма спољашности у разумевању појавности и предочивости инсталације у уметничким праксама. Дobar пример

делезовско-гатаријевске материјалистичке анализе је Филиповићева анализа видео инсталације уметника Дагласа Гордона, *Двадесетчетворочасовни психо*, који је био и један од битних референата прозног дела америчког савременог писца Дона Делила. **Треће поглавље** другог дела односи се на филмску слику и музику у пољу конструкције идентитета. Циљ Филиповића јесте да помоћу Делезове и Гатаријеве теорије афекта изведе анализу употребе филмске слике и филмске музике у конструкцији нације. Његово полазиште је у Делезовој и Гатаријевој хипотези да свако друштво одређују апстрактне машине жеље и моћи (стр. 136). Овим се показује како Делезова и Гатаријева политичка теорија може бити примењена на конкретну студију филмске слике и музике у посебној функцији конструисања националног идентитета у српском тј. југословенском филму. Кандидат је на иновативан начин показао како се теорија идентитета може поставити као теоријски проблем изван контекста студија културе и одговарајућих текстолошких анализа. **Четврто поглавље** другог дела односи се на анализу квир идентитета у порнографском филму, као и на конструкцију хипермужевности у антипрајд политикама, пре свега у контексту српске културе.

Трећи део, насловљен *Musica (in)humana* (стр. 181–246), компонован је у четири поглавља: „Афективна употреба музике у производњи субјекта” (стр. 206–217), „Голо понављање и организам у музици” (стр. 218), „Микрополитика звука у свакодневном животу” (стр. 218–229) и „Ка постхуманистичкој етичко-естетичкој парадигми у музици” (стр. 230–246). Андрија Филиповић је у трећем делу рада поставио филозофски концепт расправе о музици указивањем на начине на које се субјект конституише путем музике и њене афективне употребе, односно њеног афективног ефекта на тело слушаоца. У **првом поглављу** трећег дела истражује се однос формирања наднационалног субјекта и идентитета према популарној музици, разматра се случај *Бијелог дугмета*. Разматра се, затим, однос између музике и класно-националног идентитета, а преко анализе сложеног процеса успостављања интимности на пресеку између породичног, класног и националног, путем клавијарског музицирања како јавног тако и приватног, прецизније салонског свирања. Сам кандидат наглашава да је у оба случаја реч о начинима на које се различите (молекуларне) силе превијају у саодношавању са моларним формацијама (стр. 182). У **другом поглављу** трећег дела разматра се делезовско-гатаријевска платформа тумачења минималне музике. У **трећем поглављу** трећег дела изложена је дискусија о звучном пејзажу. У четвртном поглављу трећег дела расправља се о музици буке (*noise*) Масамија Аките, као поводом за развијање концепта постхуманистичке етичко-естетичке парадигме уметности. Реч је о парадигми деструкције хуманистичког антропоцентричног људског субјекта, односно, реч је о децентрирању људског у његовом односу према еволутивном, технолошком и еколошком одређењу.

У **закључку** докторске дисертације (стр. 247–250), као резултат научно-истраживачког и интерпретативно-теоријског посла, поставља се *јак*о тврђење: „Ако би требало издвојити основне етичко-естетичке захтеве које питање постајања културално-уметничког склопа у доба савремености поставља, они би гласили: изумевање нових форми живљења, изумевање нових форми организације и изумевање другачијег односа према времену” (стр. 249). А то је могуће – кандидат се залаже за то тврђење и аргументује га током целокупне дисертације – ако се реонтологизација уметности оствари на основу онтологије *разлике* и *догађаја*.

Списак литературе броји 262 библиографске јединице на српском, енглеском и француском језику.

КРИТИЧКИ УВИД И ОЦЕНА РЕЗУЛТАТА

Општи поглед на докторску дисертацију

Докторска дисертација Андрије Филиповића *Делезова и Гатаријева теорија уметности* је изузетно сложено научно дело у којем се модерне и савремене филозофске теорије преиспитују у сложеном преплету језичких (Дерида) и догађајних (Делез и Гатари) перспектива тумачења апстрактних појмова и, затим, конкретних појмова уметности. Делез и Гатари нису имали експлицитну теорију уметности или естетику, већ су се из њихових општих интересовања која су се кретала од поља филозофије до поља политике, у појединим случајевима издвајали приступи и тумачења случајева уметности (филм, музика, сликарство, театар, књижевност). Њихов поступак је био заснован на увођењу уметности у дискурс филозофије. Филиповић на инверзан начин поставља у дисертацији филозофско-теоријску платформу из које приступа уметничким праксама и делима, да би затим око и у окружју уметничке праксе и уметничког дела развио своје теоријске интерпретације. Зато његов битни допринос јесте успостављање и развијање конструкције делезовско-гатаријевске филозофије или теорије уметности као теорије или филозофије на делу тј. у свету уметности.

Докторска дисертација Андрије Филиповића *Делезова и Гатаријева теорија уметности* јесте интердисциплинарно научно дело постављено на неколико нивоа инетрдисциплинарности:

- филозофија–уметност и уметност–филозофија,
- немачка филозофија модерне и француска филозофија позне модерне (постмодерне),
- теорија текста наспрам теорије афекта и обратно, и
- кретање различитим уметничким дисциплинама (инсталација, филм, видео, нет арт, сајбер арт, музика, саунд арт) и различитим жанровима (национални филм, порнографски квир и геј филм).

Ови нивои интердсициплинарности су показани као реонтологизација уметности у савремености, чиме је остварена једна заиста иновативна и аутентична теорија уметности проистекла из делезовске традиције мишљења и писања.

Предмет и циљ докторске дисертације

Предмет докторске дисертације Андрије Филиповића је, недвосмислено, **теорија уметности** изведена из анализе и расправе о филозофији Жила Делеза и Феликса Гатарија. Таква теорија уметности за разлику од других савремених теорија уметности показује да се „филозофска онтологија у преображају” или „реонтологизација” може применити на идентификовање, анализу и интерпретацију савремене уметности и културе у најширем дисциплинарном, интердисциплинарном, жанровском, медијском или културалном смислу. Зато је други битан предмет ове дисертације проблем реонтологизације. Све остале теме (разлика, догађај, немачка филозофија, француска филозофија) јесу средства за основне циљеве рада.

Циљ докторске дисертације Андрије Филиповића јесте да теоријски постављену реонтологизацију унутар савремене уметности и културе покаже на филозофско-теоријској и

на теоријско-уметничкој разини. Тиме је нова теорија уметности виђена и тумачена као пројект онтологизовања уметничког дела, тј. уметничке и културалне праксе у савремености. Постављени циљ је остварен на директан начин са свим консеквенцама које онтологизација носи.

Основне хипотезе од којих је кандидат пошао

Основна научна хипотеза на којој је заснована докторска дисертација Андрије Филиповића гласи да је неопходно реонтологизовати уметност на темељу појмова разлике и догађаја у савремености. Хипотеза је постављена на критичком, односно, аналитичко-синтетичком разумевању и инетрпретирању Делезове и Гатаријеве филозофије.

Појам реонтологизације је неопходан ради промишљања односа између уметности и друштва као и могућности уметности у условима релативне иманенције капитализма као одређујуће карактеристике доба савремености. Насупрот моделу уметничког дела / уметничке праксе као текста, којим се карактерише постмодернизам, моделу који производи значење, кандидат уводи појам трансиндивидуације уметничког склопа који обухвата како дискурзивни тако и недискурзивни аспект онога што називамо уметничким делом и праксом. Другим речима, Филиповић је после вишедеценијског оспоравања онтолошког гледишта у теорији уметности, естетици и филозофији уметности понудио могућност фундаменталног преиспитивања постојања уметничког дела и уметничке праксе не моделом постојања већ моделом постајања заснованог на концептима разлике и догађаја. Тиме је расцеп језичког и нејезичког (значајског и чулно-телесног) враћен у поље расправе савремене теорије уметности.

Методе које су у истраживању примењене

Андрија Филиповић је у дисертацији применио све важније методе савремене континенталне филозофије и интердисциплинарне савремене теорије уметности. Другим речима, кандидат је на основном аналитичком приступу филозофском тексту демонстрирао суверено владање интертекстуалним читањем и писањем, као и мишљењем које је у стању да аналитички и синтетички суочи супротне приступе: текстолошке критике спекулативности и антиципирање краја метафизике (Дерида) и обнове спекулативности као говора о фундаменталним питањима тј. о новој метафизици (традиција Делеза и Гатарија). Такође, за Филиповића је реонтологизација не само циљна тема, већ и основа за постављање новог мишљења као методе за тумачење савремених и најсавремених али и историјских узорака уметности. Ново мишљење је за њега модалитет производње концепта разлике и дејства концепта као догађаја у свету научног и теоријског рада.

Метод студије случаја – анализа примера – није само аргумент за моћ теорије, већ и захтев да се из приступања уметничком делу и уметничкој пракси у савремености, открије иманентна моћ метода реонтологизације.

Резултати истраживања

Резултат истраживања који је кандидат постигао у докторској дисертацији *Делезова и Гатаријева теорија уметности* јесте конструкција савремене теорије уметности, која показује:

- интердисциплинарну моћ да повеже филозофију и дискурсе теорије уметности са праксама и делима уметности,
- онтологизацију и реонтологизацију уметности као жив и савремен теоријски проблем, и
- како се на бројним примерима савремена уметност и култура указују као изузетно мноштво сложености које захтевају изузетан напор за анализу, тумачење и интерпретацију у савременом свету са његовим драматичним контрадикцијама.

Коришћена литература

Докторска дисертација у списку литературе (стр. 251–266) садржи 262 наслова на српском, енглеском и француском језику. Наведена литература је на добар начин употребљена кроз текст дисертације са јасним реферирањем на цитате, наводе и тумачења. Кандидат је навео основну литературу (изворни списи Хајдегера, Делеза, Гатарија и Дерида). Одабрао је и критички је применио секундарну литературу о овим ауторима. Навео је компаративну литературу којом се прате интерпретације и међуодноси изворних списа.

Прецизно је изабрао литературу о савременим уметничким праксама (на пример, Тери Смит, Дејвид Џоселит, Борис Гројс, Питер Осборн). На инструктиван начин је изабрао литературу која пореди Делезову филозофију са учинцима савремене уметности (Сепке, Осаливан, Томпсон и др). Начинио је добар избор литературе за критику студија културе и теорије идентитета, односно, за анализу квир идентитета.

Коришћена литература је добро изабрана и на информативан начин употребљена у потребним аргументацијама за кандидатове тезе.

ЗАВРШНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидат Андрија Филиповић је докторском дисертацијом *Делезова и Гатаријева теорија уметности* на аналитичко-синтетички начин извео и реализовао проблемски разрађен интердисциплинарни научни рад којим је показао и потврдио научну компетентност у контексту студија теорије уметности и медија. Кандидат је докторском дисертацијом исказао научне способности за најсложеније проблемско развијање интердисциплинарних филозофских, теоријских и уметничких тема. Успео је да научно конзистентно реконструише и разради савремену онтолошку теорију у општем смислу, у смислу уметности и у смислу културе.

Комисија оцењује докторску дисертацију Андрије Филиповића као изузетно иновативан и теоријски конзистентан истраживачки научни рад којим су показане и доказиване најважније теоријске карактеристике реонтологизације уметности.

Комисија са задовољством предлаже Већу интердисциплинарних студија и Сенату Универзитета уметности у Београду да прихвати извештај, те да покрене процедуру за јавну одбрану докторске дисертације Андрије Филиповића, *Делезова и Гатарјева теорија уметности*.

у Београду, 25. септембра 2014. године

Чланови Комисије:

др Мирјана Веселиновић Хофман, редовни професор – ФМУ (ментор)

др Миодраг Шуваковић, редовни професор – ФМУ (коментор)

др Јован Чекић, редовни професор – Факултет за медије и комуникације Универзитета
Сингидунум

др Никола Дедић, доцент – Филозофски факултет Универзитета у Нишу

др Лада Стевановић, научни сарадник, Етнографски Институт САНУ у Београду